

Сборник съдебна практика

РЕШЕНИЕ НА СЪДА (четвърти състав)

31 януари 2013 година *

„Преюдициално запитване — Член 267 ДФЕС — Понятието „национална юрисдикция“ —
Липса на компетентност на Съда“

По дело C-394/11

с предмет преюдициално запитване, отправено на основание член 267 ДФЕС от Комисията за защита от дискриминация (България) с акт от 19 юли 2011 г., постъпил в Съда на 25 юли 2011 г., в рамките на производство по дело

Валери Хариев Белов

срещу

„ЧЕЗ Електро България“ АД,

Лидия Георгиева Димитрова,

Розелина Димитрова Костова,

Кремена Стоянова Стоянова,

„ЧЕЗ Разпределение България“ АД,

Иван Коваржчик,

Атанас Антонов Дандаров,

Иржи Постолка,

Владимир Марек,

Държавна комисия по енергийно и водно регулиране,

СЪДЪТ (четвърти състав),

състоящ се от: г-н L. Bay Larsen, изпълняващ длъжността председател на четвърти състав,
г-н J.-C. Bonichot, г-жа C. Toader, г-жа A. Prechal (докладчик) и г-н E. Jarašiūnas, съдии,

генерален адвокат: г-жа J. Kokott,

секретар: г-н M. Aleksejev, администратор,

* Език на производството: български.

предвид изложеното в писмената фаза на производството и в съдебното заседание от 11 юли 2012 г.,

като има предвид становищата, представени:

- за г-н Белов, от адв. Г. Черничерска,
- за „ЧЕЗ Електро България“ АД и „ЧЕЗ Разпределение България“ АД, от адв. А. Ганев и адв. В. Божилов,
- за българското правителство, от г-н Цв. Иванов и г-жа Д. Драмбозова, в качеството на представители,
- за Европейската комисия, от г-н J. Enegren и г-н Д. Русанов, в качеството на представители,

след като изслуша заключението на генералния адвокат, представено в съдебното заседание от 20 септември 2012 г.,

постанови настоящото

Решение

- 1 Преюдициалното запитване е относно тълкуването на член 2, параграфи 2 и 3, член 3, параграф 1, буква з) и член 8, параграф 1 от Директива 2000/43/ЕО на Съвета от 29 юни 2000 година относно прилагане на принципа на равно третиране на лица без разлика на расата или етническия произход (ОВ L 180, стр. 22; Специално издание на български език, 2007 г., глава 20, том 1, стр. 19), на член 3, параграф 5 от Директива 2003/54/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 26 юни 2003 година относно общите правила за вътрешния пазар на електроенергия и отменяща Директива 96/92/ЕО (ОВ L 176, стр. 37; Специално издание на български език, 2007 г., глава 12, том 2, стр. 61), на съображение 29, на член 1 и на член 13, параграф 1 от Директива 2006/32/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 5 април 2006 година относно ефективността при крайното потребление на енергия и осъществяване на енергийни услуги и за отмяна на Директива 93/76/ЕИО на Съвета (ОВ L 114, стр. 64; Специално издание на български език, 2007 г., глава 12, том 2, стр. 222), на член 3, параграф 7 от Директива 2009/72/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 13 юли 2009 година относно общите правила за вътрешния пазар на електроенергия и за отмяна на Директива 2003/54/ЕО (ОВ L 211, стр. 55), както и на член 38 от Хартата на основните права на Европейския съюз.
- 2 Запитването е отправено в производство, което има за цел да установи дали мярката, изразяваща се в поставянето, в два квартала на град Монтана (България) с преобладаващо население от представители на ромската общност, на средства за измерване на потреблението на електрическа енергия на височина 7 метра на стълбове извън жилищата, които обслужват, представлява дискриминация на основата на етнически произход и ако това е така, да се разпореди преустановяване на посочената дискриминация и евентуално налагане на глоби на нарушителите.

Правна уредба

Правото на Съюза

3 Член 2, параграфи 2 и 3 от Директива 2000/43 гласят:

„2. По смисъла на параграф 1:

- а) проява на пряка дискриминация има, когато едно лице е, било е, или би било третирано по-малко благоприятно от друго в сравнима ситуация въз основа на расов признак или етнически произход;
- б) проява на непряка дискриминация има, когато видимо неутрална разпоредба, критерий или практика биха поставили лицата от дадена раса или етнически произход в особено неблагоприятно положение в сравнение с други лица, освен ако тази разпоредба, критерий или практика са обективно оправдани от законната си цел и средствата за постигане на тази цел са подходящи и необходими.

3. Тормозът се приема като форма на дискриминация по смисъла на параграф 1, когато нежелано поведение, свързано с раса или етнически произход, се извършва с целта или последицата на уронване на достойнството на личността и създаването на сплашваща, враждебна, срамна, унижителна или обиждаща среда. В този контекст понятието за тормоз може да се определи в съответствие с националното законодателство и практика на държавите членки“.

4 Член 3, параграф 1, буква з) от Директива 2003/43 гласи:

„В рамките на правомощията, поверени на Общността, настоящата директива се прилага към всички лица от публичния и частния сектор, включително публичните органи във връзка с:

[...]

- з) достъп до и доставка на стоки и услуги, които са на разположение на обществеността, включително жилищно настаняване“.

5 Член 8, параграф 1 от споменатата директива предвижда:

„Държавите членки предприемат необходимите мерки в съответствие с техните национални [съдебни] системи, за да гарантират, [...] когато лицата, които считат себе си засегнати поради неприлагането спрямо тях на принципа на равно третиране, представят пред съда или друга компетентна власт факти, от които може да бъде заключено, че е налице пряка или непряка дискриминация, че ответникът следва да докаже, че няма нарушение на принципа на равно третиране“.

6 Член 13 от Директива 2000/43 гласи:

„1. Държавите членки посочват орган или органи за насърчаване на равното третиране на всички лица без дискриминация, основана на расов признак или етнически произход. Тези органи могат да бъдат част от агенции, натоварени на национално ниво със защитата на правата на човека или на правата на отделните индивиди.

2. Държавите членки гарантират, че компетенциите на тези органи включват:

- без да накърняват правото на жертвите и асоциациите, организациите и други юридически лица, упоменати в член 7, параграф 2[, предоставянето на] независима помощ на жертвите на дискриминация в поддържане на техните жалби срещу дискриминация,
- провеждане на независими проучвания относно дискриминация,
- публикуване на независими доклади и изготвяне на препоръки по всички въпроси, които се отнасят до такъв вид дискриминация“.

Българското право

7 Съгласно член 4 от Закона за защита от дискриминация (наричан по-нататък „ЗЗДискр.“):

„(1) Забранена е всяка пряка или непряка дискриминация, основана на [...] етническа принадлежност [...]

(2) Пряка дискриминация е всяко по-неблагоприятно третиране на лице на основата на признаците по ал. 1, отколкото се третира, било е третирано или би било третирано друго лице при сравними сходни обстоятелства.

(3) Непряка дискриминация е поставяне на лице на основата на признаците по ал. 1 в по-неблагоприятно положение в сравнение с други лица чрез привидно неутрална разпоредба, критерий или практика, освен ако тази разпоредба, критерий или практика е обективно оправдан/а с оглед на законова цел и средствата за постигане на целта са подходящи и необходими“.

8 Член 9 от ЗЗДискр. предвижда, че „[в] производство за защита от дискриминация, след като страната, която твърди, че е жертва на дискриминация, докаже факти, от които може да се направи извод, че е налице дискриминация, ответната страна трябва да докаже, че правото на равно третиране не е нарушено“.

9 Член 37 от ЗЗДискр. гласи, че „[н]е се допуска отказ от предоставяне на стоки или услуги, както и предоставянето на стоки или услуги от по-ниско качество или при по-неблагоприятни условия, на основата на признаците по чл. 4, ал. 1“.

10 В § 1 от Допълнителните разпоредби на ЗЗДискр. се определя по-специално „неблагоприятното третиране“ като „всеки акт, действие или бездействие, което пряко или непряко засяга права или законни интереси“.

11 Освен това ЗЗДискр. съдържа поредица разпоредби относно Комисията за защита от дискриминация (наричана по-нататък „КЗД“), с които по-специално се уреждат съставът, задачите и начинът на работа на този орган.

12 В тази връзка член 47 от ЗЗДискр. предвижда:

„[КЗД]:

1. установява нарушения на този или други закони, уреждащи равенство в третирането, извършителя на нарушението и засегнатото лице;

2. постановява предотвратяване и преустановяване на нарушението и възстановяване на първоначалното положение;
  3. налага предвидените санкции и прилага мерки за административна принуда;
  4. дава задължителни предписания с оглед спазването на този или други закони, уреждащи равенство в третирането;
  5. обжалва административните актове, постановени в нарушение на този или други закони, уреждащи равенство в третирането, завежда искове пред съда и встъпва като заинтересувана страна по дела, заведени по този закон или други закони, уреждащи равенство в третирането;
  6. прави предложения и препоръки до държавните и общинските органи за преустановяване на дискриминационни практики и за отмяна на техни актове, издадени в нарушение на този или други закони, уреждащи равенство в третирането;
  7. поддържа публичен регистър за издадените от нея влезли в сила решения и задължителни предписания;
  8. дава становища по проекти на нормативни актове за съответствието им със законодателството за предотвратяване на дискриминацията, както и препоръки за приемане, отменяне, изменение и допълнение на нормативни актове;
  9. предоставя независима помощ на жертвите на дискриминация при подаването на жалби за дискриминация;
  10. провежда независими проучвания относно дискриминацията;
  11. публикува независими доклади и прави препоръки по всички въпроси, свързани с дискриминацията;
  12. осъществява други компетенции, предвидени в правилника за устройството и дейността ѝ“.
- 13 Член 48 от ЗЗДискр. предвижда:
- „(1) [КЗД] разглежда и решава заведените пред нея преписки в заседателни състави, които се определят от председателя на комисията.
- (2) Председателят на [КЗД] определя постоянни състави, които се специализират в материята по дискриминация:
1. на етническа и расова основа;
  2. на основата на пол;
  3. на основата на други признаци по чл. 4. ал. 1.
- [...]“.

14 Съгласно член 50 от ЗЗДискр.:

„Производство пред [КЗД] се образува по:

1. жалба на засегнатите лица;
2. инициатива на [КЗД];
3. сигнали на физически и юридически лица, на държавни и общински органи“.

15 Член 54 от ЗЗДискр. гласи:

„След образуването на производство председателят на [КЗД] разпределя преписката на състав, който определя между членовете си докладчик“.

16 Член 55 от ЗЗДискр. предвижда:

„(1) Докладчикът започва процедура по проучване, в която събира писмени доказателства, необходими за пълното и всестранно изясняване на обстоятелствата, като ползва служители и външни експерти.

(2) Всички лица, държавни и местни органи оказват съдействие на [КЗД] в хода на проучването, като са длъжни да предоставят исканите сведения и документи и да дадат необходимите обяснения.

[...]“.

17 Член 65 от ЗЗДискр. гласи:

„С постановеното решение заседателният състав:

1. установява извършеното нарушение;
2. установява нарушителя и засегнатото лице;
3. определя вида и размера на санкцията;
4. прилага принудителни административни мерки;
5. установява, че не е извършено нарушение на закона, и оставя жалбата без уважение“.

18 Съгласно член 68, алинея 1 от ЗЗДискр.:

„Решенията на [КЗД] подлежат на обжалване по реда на Административнопроцесуалния кодекс в 14-дневен срок от съобщаването им на заинтересуваните лица“.

Спорът по главното производство и преюдициалните въпроси

19 През 1998 г. и 1999 г. държавни компании за електроснабдяване поставят в някои градски квартали в България, за които е характерно, че са известни с преобладаващото си население от представители на ромската общност, средства за измерване на потреблението на електрическа енергия на височина 7 метра на стълбове извън жилищата, които обслужват.

- 20 Подобна мярка по-специално е предприета по отношение на кварталите „Огоста“ и „Кошарник“ в град Монтана, за които е безспорно, че и в момента продължават да са с преобладаващо население от представители на ромската общност (наричана по-нататък „спорната мярка по главното производство“).
- 21 Междувременно след приватизацията на енергийния сектор дейностите по снабдяване и разпределение на електрическа енергия за тези два квартала са поети по-специално от „ЧЕЗ Електро България“ АД (наричано по-нататък „ЧЕБ“), дружество, осъществяващо снабдяване с електрическа енергия, и от „ЧЕЗ Разпределение България“ АД (наричано по-нататък „ЧРБ“), дружество, собственик на електроразпределителната мрежа.
- 22 Член 27, алинея 1 от Общите условия на договорите за използване на електроразпределителните мрежи на ЧРБ (наричани по-нататък „общите условия на ЧРБ“) гласи, че „[с]редствата за търговско измерване, включително управляващите тарифите устройства, се разполагат така, че потребителят да има възможност да наблюдава показанията на средствата за търговско измерване“. Алинея 2 от същия член 27 обаче предвижда, че „[в] случай, че за гарантиране на живота и здравето на гражданите, собствеността, качеството на електрическата енергия, непрекъснатостта на електроснабдяването и сигурността и надеждността на енергийната система, средствата за търговско измерване са поставени на място, до което достъпът е затруднен, електроразпределителното предприятие се задължава да осигури за своя сметка възможност за визуален контрол до 3 (три) дни след писмено заявление от потребителя“.
- 23 Г-н Белов, който се самоопределя като ром, живее в кв. „Огоста“. Тъй като счита, че спорната мярка по главното производство представлява както по отношение на него, така и по отношение на останалите лица от ромски произход, които потребяват електрическа енергия в споменатия квартал и в квартала с наименование „Кошарник“, дискриминация на основата на етнически произход, която е забранена по силата на член 37 от ЗЗДискр., заинтересуваното лице сезира КЗД с искане, към което е приложено протестно писмо, подписано от редица други жители на посочените квартали, насочено към това КЗД да разпорежи на ЧЕБ да преустанови тази мярка, както и да наложи санкциите, предвидени в ЗЗДискр.
- 24 КЗД счита, че подаденият от г-н Белов документ представлява едновременно жалба и сигнал по смисъла съответно на член 50, точки 1 и 3 от ЗЗДискр. Като жител на кв. „Огоста“, засегнат от спорната мярка по главното производство, заинтересуваното лице действа от свое име и притежава качеството жалбоподател в производството, а доколкото действа от името на други жители на същия квартал и на квартала с наименование „Кошарник“, притежава качеството сигналподател.
- 25 Впоследствие КЗД също конституира като ответници в производството ЧРБ в качеството му на собственик на електромерите, както и Държавната комисия по енергийно и водно регулиране, тъй като тя е органът, одобрил общите условия на ЧРБ. Същото се отнася и за различни физически лица, на които в качеството на законни представители на ЧЕБ и ЧРБ биха могли да бъдат наложени глоби, ако се установи наличието на дискриминация.
- 26 Пред КЗД ЧРБ твърди най-напред, че спорната мярка в главното производство не би могла да представлява дискриминация, след като по-специално тя се прилага без разлика за всички живущи в съответните квартали и няма закон, който да установява право или легитимен интерес потребителят да проследява показанията на електромера си.
- 27 По-нататък ЧРБ твърди, че жалбоподателят в главното производство не е доказал факти, въз основа на които може да се направи извод за наличие на такава дискриминация, въпреки че това се изисква от чл. 9 от ЗЗДискр.

- 28 Накрая, според ЧРБ въвеждането на спорната мярка в главното производство няма връзка с етническата принадлежност на потребителите от двата засегнати квартала. Тя освен това била обоснована с цел да се избегнат повредите на инфраструктурата и случаите на неправомерно отклоняване на електричество, които могат да застрашат по-специално живота и здравето на гражданите, сигурността, собствеността и непрекъснатостта на снабдяването с електрическа енергия, както и огромните загуби в резултат от това, които трябва да се разпределят в тежест на всички останали потребители.
- 29 Що се отнася до член 27, алинея 2 от Общите условия на ЧРБ, КЗД отбелязва, че по искане на потребителя, който желае да осъществи визуален контрол над показанията на електромерите съгласно предвиденото в тази разпоредба, ЧРБ е длъжно в 3-дневен срок да осигури специализиран автомобил — вишка, посредством който да се стигне до електромерите. В този случай обаче самият потребител не може да види показанията си, тъй като те му се съобщават от лицата, които имат право да използват вишката. На практика няма нито един случай на реализиране на тази възможност.
- 30 От своя страна възможността, предвидена в член 17, точка 6 от същите общи условия, изразяваща се в монтиране в дома на потребителя на контролен електромер, е свързана със заплащането на такса, като дори в този случай основният електромер остава извън жилището на височина от 7 м.
- 31 КЗД счита, че спорната мярка по главното производство представлява непряка дискриминация на основата на етническа принадлежност по смисъла на член 4, алинея 3 и член 37 от ЗЗДискр.
- 32 Като отбелязва, че с разпоредбите на ЗЗДискр. се транспонира по-специално Директива 2000/43, според КЗД все пак е необходимо тълкуване на правото на Съюза, за да може да постанови решение.
- 33 В това отношение тя по-специално подчертава, че член 4, алинеи 2 и 3 от ЗЗДискр. във връзка с § 1, точка 7 от неговите допълнителни разпоредби съгласно тълкуването му от Върховния административен съд изисква, за да е налице дискриминация, засягането на установени в закон права или законни интереси. Достъпът до електромера за проверка на показанията не отговарял на това условие. КЗД поставя въпроса дали това тълкуване е в съответствие с разпоредбите на член 2, параграф 2, букви а) и б) от Директива 2000/43.
- 34 Освен това според посоченото от КЗД, макар член 8, параграф 1 от Директива 2000/43 да е почти буквално транспониран в член 9 от ЗЗДискр., текстът на български език на посочения член 8, параграф 1 се различава от текстовете на други езици на същата разпоредба. Всъщност текстът на български език на посочената разпоредба предвиждал, че жертвата трябва да докаже факти, от които може да „да бъде заключено“, че е налице дискриминация, докато в текстовете на останалите езици на тази разпоредба се имали предвид факти, от които да бъде „предположено/презумирано“ наличието на дискриминация. Впрочем Върховният административен съд прилагал член 9 от ЗЗДискр. като стандарт за класическо пълно и главно доказване, приемайки например, че след като в кварталите „Огоста“ и „Кошарник“ живеят не само роми и отчитайки, че причините за спорната мярка в главното производство не се основават на етническата принадлежност, наличието на дискриминация не било установено.
- 35 Накрая, Върховният административен съд приел, че при всички положения мерки като спорната в главното производство са необходими и обосновани с оглед на преследваните законни цели. КЗД обаче изпитва съмнения доколко този извод е обоснован.

36 При тези условия КЗД решава да спре производството и да постави на Съда следните преюдициални въпроси:

- „1) Разглежданият случай попада ли в приложното поле на Директива [2000/43] (в това по чл. 3, пар. 1, б. „з“)?
- 2) Какво следва да се разбира под „третирано по-малко благоприятно“ по смисъла на чл. 2, пар. 2, б. „а“ от Директива 2000/43 и под „биха поставили лицата от дадена раса или етнически произход в особено неблагоприятно положение“ по смисъла на чл. 2, пар. 2, б. „б“ от Директива 2000/43:
  - а) дали за квалифицирането на по-малко благоприятното третиране като пряка дискриминация е непременно необходимо третирането да е по-неблагоприятно и да засяга пряко или косвено изрично установени в закон права или интереси, или следва да се разбира като всяка една форма на отнасяне (отношение) в по-широк смисъл на думата, което е по-малко удобно в сравнение с отнасянето в сравнимосходна ситуация[;]
  - б) дали за квалифицирането на поставянето в особено неблагоприятно положение като непряка дискриминация се изисква същото да засяга пряко или косвено изрично установени в закон права или интереси, или следва да се разбира в по-широк смисъл като всяка една форма на поставяне в особено неизгодно/неудобно положение?
- 3) В зависимост от отговора на втори въпрос, ако за квалификацията на пряката или непряката дискриминация по смисъла на чл. 2, пар. 2, б. „а“ и „б“ от Директива 2000/43 се изисква по-малко благоприятното третиране или поставянето в особено неблагоприятно положение да засягат пряко или косвено установени в закон право или интерес, то
  - а) разпоредбите на чл. 38 от Хартата на основните права на ЕС, Директива [2006/32] (съображение 29 от Преамбюла, чл. 1, чл. 13, пар. 1), Директива [2003/54] (чл. 3, пар. 5)[,] Директива [2009/72] (чл. 3, пар. 7) установяват ли в полза на крайния потребител на електроенергия право или интерес да може редовно да проверява показанията на електромера, които да могат да се противопоставят пред националните юрисдикции в производство като главното[;]и
  - б) тези разпоредби допускат ли национално законодателство и/или административна практика, осъществявана с одобрението на държавния енергиен регулатор, при които се предоставя свобода на разпределителното предприятие да монтира електромерите на труднодостъпни или недостъпни места, непозволяващи на потребителите лично и редовно да проверяват и проследяват показанията на електромера?
- 4) В зависимост от отговора на втори въпрос, ако за квалификацията на пряката или непряката дискриминация не се изисква непременно пряко или косвено засягане на установени в закон право или интерес, то тогава разпоредбите чл. 2, пар. 2, б. „а“ и „б“ от Директива 2000/43
  - а) допускат ли национално законодателство и съдебна практика, като тези в главното производство, според които за квалификацията като дискриминация се изисква по-неблагоприятното третиране и поставянето в по-неблагоприятно положение да засягат пряко или косвено установени в закон права или интереси[;]

- б) и ако не допускат, националната юрисдикция дължна ли е в случая да ги остави без приложение и да приложи дефинициите, уредени в [посочената директива]?
- 5) Как следва да се тълкува разпоредбата на чл. 8, пар. 1 от Директива 2000/43:
- а) дали тя изисква жертвата да докаже факти, от които се налага категоричен, несъмнен и сигурен извод или заключение за пряка или непряка дискриминация, или е достатъчно фактите да налагат само предположение/съмнение за такава[;]
- б) фактите, че: а) само в двата известни като ромски квартали в града електромерите са поставени на уличните електрически стълбове на височина, недостъпна за визуален контрол над показанията им от страна на потребителите, с известни изключения вътре в някои части на тези два квартала и б) а във всички останали квартали на града електромерите са поставени на различна достъпна за визуален контрол височина (до 1,7 м), най-често в имота на потребителите или на фасадата на сградата, или на оградата, налагат ли преместване на доказателствената тежест върху ответната страна[;]
- в) фактите, че а) в двата известни като ромски квартали в града живеят не само роми, а и хора от друг етнически произход и/или б) съответно какъв е дялът на хората в тези два квартала, които действително се самоопределят като роми и/или в) сочените от разпределителното предприятие за ноторно известни причини за преместване на електромерите в тези два квартала на тази височина от 7 м, изключват ли преместването на доказателствената тежест върху ответната страна?
- б) В зависимост от отговора на въпрос 5:
- а) ако правилата на чл. 8, пар. 1 от Директива 2000/43 следва да се тълкуват като изискващи предположение/презумпция за наличие на дискриминация и ако посочените факти налагат преместване на доказателствената тежест върху ответната страна, то тогава тези факти каква форма на дискриминация презумират — пряка, непряка и/или тормоз;
- б) разпоредбите на Директива 2000/43 допускат ли пряката дискриминация и/или тормозът да бъдат оправдавани с преследването на законна цел посредством необходими и подходящи средства;
- в) в случая с оглед изтъкнатите от разпределителното дружество законни цели, които то преследва, може ли да бъде оправдана приложената в двата квартала мярка, при положение че
- мярката се прилага заради натрупани неплатени сметки в двата квартала, чести нарушения на потребителите, нарушаващи или застрашаващи сигурното, качествено, непрекъснато и безопасно функциониране на енергийните съоръжения, и мярката се прилага колективно без оглед на това дали конкретният потребител плаща или не плаща сметките си за разпределение и за доставка на електрическа енергия, и без оглед на това дали е установено конкретният потребител да е извършил някакво нарушение (манипулиране показанията на електромера, неправомерно присъединяване и/или отклоняване/консумиране на електрическа енергия, без тя да се измерва и заплаща, или каквито и да са други посегателства върху мрежата, нарушаващи или застрашаващи нейното сигурно, качествено, непрекъснато и безопасно функциониране)[,]

- за всяко едно подобно нарушение в законодателството и в общите условия на договора за разпределение са предвидени отговорности, включително гражданска, административна и наказателна[,]
- предвидената в чл. 27, ал. 2 от Общите условия на договора за разпределение клауза — разпределителното предприятие да осигурява възможност за визуален контрол над показанията на електромера по изрично писмено искане на потребителя, реално не позволява потребителят лично и редовно да проверява показанията му[,]
- наличието на възможност за монтиране на контролен електромер в дома на потребителя въз основа на изрично писмено заявление, за което потребителят трябва да плати такса[,]
- мярката е своеобразен и видим белег за некоректност на потребителя в една или друга форма, заради твърдения от разпределителното дружество ноторно известен характер на причините за прилагането ѝ[,]
- наличие на други технически начини и средства за защита от посегателства върху електромерите[,]
- твърдение на процесуалния представител на разпределителното дружество, че приложената подобна мярка в ромски квартали в друг град не е била в състояние реално да предотврати посегателства[,]
- изграденият в единия от тези квартали енергиен обект — трафопост, не изглежда да е подложен на подобни мерки за сигурност като електромерите?“.

Относно компетентността на Съда

- 37 В акта за запитване КЗД излага съображенията, поради които счита, че притежава характера на „юрисдикция“ по смисъла на член 267 ДФЕС. Българското правителство и Европейската комисия също считат, че КЗД притежава тази характеристика и че при това положение Съдът е компетентен да се произнесе по преюдициалните въпроси, отправени му от този орган. Обратно, ЧЕБ и ЧРБ изпитват съмнения по този въпрос и сочат, че първо, КЗД няма задължителна юрисдикция, второ, няма достатъчно гаранции за нейната независимост и трето, висящото пред нея производство няма да приключи с решение с правораздавателен характер.
- 38 В тази връзка още в началото следва да се напомни, че съгласно постоянната съдебна практика, за да се прецени дали запитващият орган притежава качеството на „юрисдикция“ по смисъла на член 267 ДФЕС — въпрос, уреден единствено от правото на Съюза, — Съдът взема предвид съвкупност от елементи, каквито са законоустановеният характер на органа, постоянното му естество, задължителността на неговата юрисдикция, състезателността на производството пред него, прилагането от органа на правни норми, както и независимостта му (вж. по-специално Решение от 14 юни 2011 г. по дело Miles и др., С-196/09, Сборник, стр. I-5105, точка 37 и цитираната съдебна практика).
- 39 Освен това националните юрисдикции могат да сезират Съда само ако пред тях има висящ спор и ако се произнасят в производство, което приключва с правораздавателен акт (вж. по-специално Решение от 31 май 2005 г. по дело Syfait и др., С-53/03, Recueil, стр. I-4609, точка 29, както и цитираната съдебна практика).

- 40 При това положение възможността на определен орган да сезира Съда, следва да се преценява въз основа на критерии, свързани както с неговото устройство, така и с неговите функции. В тази връзка национален орган може да се определи като „юрисдикция“ по смисъла на член 267 ДФЕС при изпълнение на правораздавателни функции, но да не бъде „юрисдикция“ при упражняване на други функции, по-специално с административен характер (вж. по-специално Определение от 26 ноември 1999 г. по дело ANAS, C-192/98, Recueil, стр. I-8583, точка 22).
- 41 Оттук следва, че за да се установи дали национален орган, на който по закон са поверени различни по естество функции, трябва да се квалифицира като „юрисдикция“ по смисъла на член 267 ДФЕС, е необходимо да се провери какво е конкретното естество на функциите, които упражнява в специфичния нормативен контекст, в който му се налага да сезира Съда (вж. Определение по дело ANAS, посочено по-горе, точка 23).
- 42 Ето защо във връзка с настоящото дело следва да се отбележи, че макар на КЗД, по-специално в качеството на орган за насърчаване на равното третиране съгласно член 13 от Директива 2000/43, да ѝ се налага да упражнява различни функции без правораздавателен характер, в случая следва да се провери дали този орган може да се счита за „юрисдикция“ по смисъла на член 267 ДФЕС с оглед на функциите, които той упражнява в производството, в което е постановен настоящият акт за преюдициално запитване.
- 43 В това отношение от член 50 от 3ЗДискр. следва, че производствата, които се осъществяват пред състава на КЗД, отправил настоящото преюдициално запитване, могат да започнат или на основание точка 1 от тази разпоредба по жалба на лицето, което счита, че е жертва на дискриминация, или по сигнали на физически и юридически лица, на държавни и общински органи съгласно точка 3 на същия член 50, или, накрая, по инициатива на самата КЗД в съответствие с точка 2 от посочения член.
- 44 В настоящия случай от мотивите на КЗД, изложени в точка 24 от настоящото решение, е видно, че този орган е сезиран от г-н Белов в качеството му на пряко засегнато от спорната мярка по главното производство лице на основание както на член 50, точка 1 от 3ЗДискр., така и на член 50, точка 3 от 3ЗДискр., доколкото същият твърди, че действа и от името на други жители на двата засегнати от посочената мярка квартали.
- 45 В случая следва да се направи преценка дали посоченият орган трябва да се квалифицира като „юрисдикция“ по смисъла на член 267 ДФЕС именно при съобразяване на функциите, които КЗД трябва да упражни при наличие на такова сезиране.
- 46 В тази връзка следва да се приеме, че редица от обстоятелствата, посочени от ЧЕБ и ЧРБ, са в състояние да породят съмнения относно това, че воденото на основание член 50, точки 1 и 3 от 3ЗДискр. главно производство ще приключи с правораздавателен акт по смисъла на припомнената в точка 39 от настоящото решение съдебна практика.
- 47 На първо място, от член 50, точка 2 от 3ЗДискр. следва, че във връзка със същите факти по собствена инициатива на КЗД е могло да бъде образувано производство, аналогично на това, по което е постановено настоящото преюдициално запитване. С оглед на информацията на разположение на Съда се установява, че независимо от условията, при които в този смисъл е налице сезиране на посочения орган на основание член 50, а именно по жалба, сигнал или служебно, органът трябва да проведе сходно по същността си производство, в рамките на което разполага по-специално с широки правомощия за проучване с цел събирането на доказателствата, необходими за изясняване на обстоятелствата по случая. Освен това и изходът от образуваните по жалба, сигнал или служебно производства е сходен, а именно разпореждане за преустановяване на дискриминацията, ако такава бъде установена, и евентуално налагане на глоба на извършителите.

- 48 На второ място, безспорно е, че КЗД може, както впрочем постъпва и по настоящото дело, служебно да привлече в производството и други лица, освен изрично посочените от страната, която я сезира с жалба или сигнал, по-специално когато КЗД счита, че посочените страни биха могли да отговарят за твърдяната от жалбоподателя/сигналоподателя дискриминация и/или ако на това основание може да им бъде наложена глоба.
- 49 На трето място, въз основа на представената на Съда информация също е безспорно, че при обжалване на решение на КЗД, постановено след сезирането ѝ на основание член 50 от ЗЗДискр., този орган има качеството на ответник пред административния съд, който се произнася по посочената жалба. Освен това в хипотезата на отмяна на решението на КЗД от сезирания по този начин административен съд, този орган може да обжалва отменителното съдебно решение пред Върховния административен съд.
- 50 На четвърто място, изглежда, от Административнопроцесуалния кодекс произтича също — както твърдят ЧЕБ и ЧРБ в съдебното заседание и това се потвърждава от г-н Белов, — че при обжалване на решението на КЗД, постановено в рамките на производство като главното, този орган може да оттегли своето решение, при условие че страната, за която същото е благоприятно, даде съгласието си.
- 51 В резултат от всички тези обстоятелства следва да се приеме, че решението, с което КЗД трябва да приключи производството след сезирането на този орган на основание член 50 от ЗЗДискр., и по-специално на точки 1 и 3 от него, по същество се доближава до решение от административен тип и не се отличава с правораздавателен характер съгласно практиката на Съда във връзка с понятието „юрисдикция“, записано в член 267 ДФЕС.
- 52 В тази връзка по-нататък е важно да се уточни, че след като такова решение на КЗД, както бе отбелязано, може да се обжалва пред административен съд, чието решение на свой ред може да се обжалва пред Върховния административен съд, наличието на тези възможности за съдебно обжалване позволява да се гарантира ефективността на механизма на преюдициалното запитване, предвиден в член 267 ДФЕС, и единството в тълкуването на правото на Съюза, и по-специално в случая на Директива 2000/43, което посочената разпоредба от договора има за цел да осигури. Всъщност съгласно посочения член 267 ДФЕС подобни национални юрисдикции имат възможност или съответно са задължени да сезират Съда с преюдициално запитване, когато за постановяване на техните актове е необходимо решение относно тълкуването или валидността на правото на Съюза.
- 53 Следва също да се отбележи, че на Съда бе предоставена информация относно акт на Върховния касационен съд от 22 януари 2009 г. и на Върховния административен съд от 27 октомври 2010 г., от които е видно, че ЗЗДискр. въвежда две алтернативни и самостоятелни производства, позволяващи на лице, което, подобно на г-н Белов, счита, че е жертва на дискриминационно третиране, да поиска преустановяването му. Освен възможността за провеждане на производство от административен тип, каквото е главното производство, осъществявано пред КЗД на основание член 50 ЗЗДискр., заинтересуваното лице всъщност има възможност да сезира и Районния съд с граждански иск за преустановяване на нарушението и присъждане на евентуално обезщетение.
- 54 Тъй като е достатъчна констатацията в точка 51 от настоящото решение, за да се направи извод, че КЗД няма характера на „юрисдикция“ по смисъла на член 267 ДФЕС, когато упражнява функция като възложената ѝ в главното производство, не следва да се разглежда дали в нейния случай са изпълнени останалите критерии за преценка дали определен запитващ орган отговаря на тази характеристика, нито пък при това положение следва да се обсъждат останалите формулирани от ЧЕБ и ЧРБ възражения в тази връзка (вж. в този смисъл Решение от 22 декември 2010 г. по дело RTL Belgium, C-517/09, Сборник, стр. I-14093, точка 48).

- 55 От всичко изложено по-горе следва, че Съдът не е компетентен да се произнесе по отправените от КЗД преюдициални въпроси.

По съдебните разноски

- 56 С оглед на обстоятелството, че за страните в главното производство настоящото дело представлява отклонение от обичайния ход на производството пред запитващата юрисдикция, последната следва да се произнесе по съдебните разноски. Разходите, направени за представяне на становища пред Съда, различни от тези на посочените страни, не подлежат на възстановяване.

По изложените съображения Съдът (четвърти състав) реши:

Съдът на Европейския съюз не е компетентен да отговори на въпросите, отправени от Комисията за защита от дискриминация с акта ѝ за преюдициално запитване от 19 юли 2011 г.

Подписи